

Naturmiljöundersökning Styrsö

Tore Mattsson och Olle Molander

Juni 2009

Allmänt

På uppdrag av Göteborgs Stadsbyggnadskontor, distrikt SÖDER har en naturmiljöinventering utförts för detaljplan för bostäder inom Styrso 1:104, 1:96 m.fl. inom stadsdelen Södra Skärgården, Göteborgs stad.

Inventeringen är utförd 090607 av biologerna Tore Mattsson och Olle Molander, och har inriktats på förekomsten av kärlväxter och en allmän beskrivning av de olika vegetationstyperna samt övriga naturelement inom området. Speciellt har fjärilen mindre blåvinge och dess värdväxt getväppling eftersökts.

På grundval av inventeringen har en naturvärdesbedömning av planområdet gjorts.

Naturvärdesbedömningen har gjorts enligt en 4-gradig skala enligt följande:

Klass I innebär att det finns *unika naturvärden*.

Klass II betyder *höga naturvärden*.

Dessa två klasser motsvarar ”ekologiskt särskilt känsliga områden” eller ”nyckelbiotoper”. Ofta förekommer här en eller flera rödlistade arter (CR, EN, VU, NT).

Klass III, *naturvärden*, motsvarar kommunal eller lokal bevarandenivå och innehåller ofta enstaka NT-rödlistade arter.

Klass IV, *lägre naturvärden* är övriga områden.

Resultat

1. I det undersökta området har ett område med naturvärden, dvs. klass III, identifierats, nämligen det sydostligaste hörnet av planområdet. Här förekommer bestånd av det rödlistade västkustbjörnbäret. Om denna lokal riskerar att förstöras vid exploateringen, bör kompensationsåtgärder utföras, där växten flyttas till annan lämplig lokal i närheten.
2. Övriga delar av planområdet hänför vi till klass IV, dvs. de har lägre naturvärden. Detta grundar vi på att inga rödlistade eller i övrigt i trakten sällsynta arter påträffats där.
3. Varken den rödlistade fjärilen mindre blåvinge eller dess värdväxt getväppling påträffades inom planområdet, och vi bedömer att lämpliga habitat för dessa arter saknas inom planområdet.

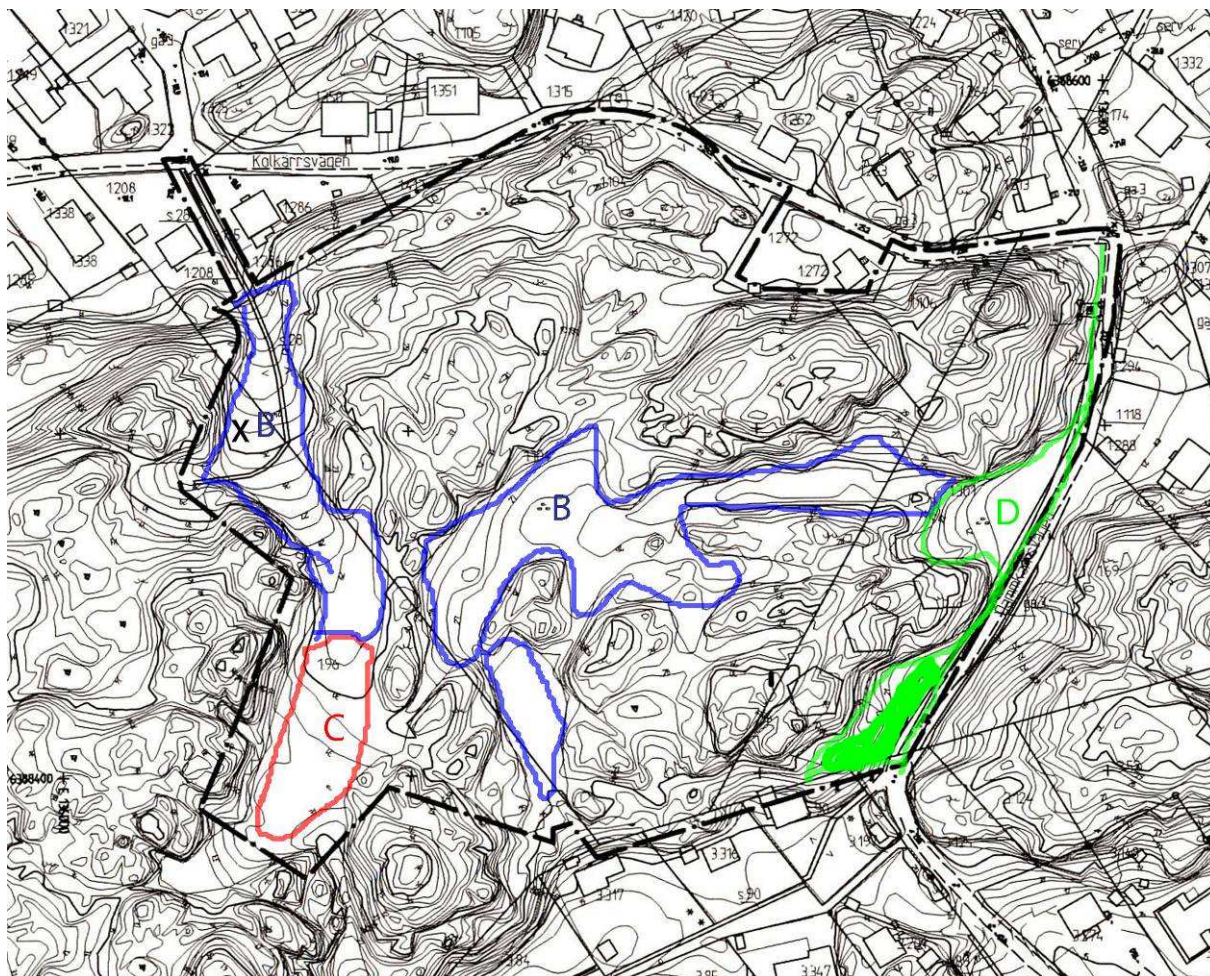
Vegetationstyper inom planområdet

A. Större delen av planområdet består av kuperade **hällmarker**, där berget oftast går i dagen.

B. Två distinkta **dalstråk** mellan bergknallarna löper genom området: Ett längst i väster som går genom hela området i nord-sydlig riktning och ett som går från Dammkärrsvägen i öster västerut till områdets centrala del.

C. Ett **ljunghedsfragment** har utbildats på sandmark i södra delen av dalstråket i väster.

D. **Utmed Dammkärrsvägen** i öster, inklusive slänten upp mot nämnda dalstråk, tycks marken vara näringsrikare och här påträffas en del mer krävande ängs- och lundväxter.

Karta över planområdet. B betecknar dalstråken; C ljunghedsfragment och D kantzonen mot Dammkärrsvägen. Ej markerade områden är hållmarker.

X är växtplats för jungfru Marie nycklar och fyllt grönt område växtplats för västkustbjörnbär.

Beskrivning av delområdena

A. Hållmarkerna

Berggrunden är över hela området hård och har inte några förskiffrade partier där berget vittrat. Berghållarna är rundslipade av vatten och is. På hållmarkerna förekommer svackor, där regnvatten blir stående och där det utbildats myrvegetation.

Bergstopparna tycks vara populära sittplatser för gråtrut och här har det på grund av gödslingen utvecklats en frodig hållmarksvegetation. Även flera gråtrutsbon påträffades på hållmarkerna.

Samtliga arter som vi påträffade på både torra och fuktiga partier av hållmarkerna inom planområdet är sådana som normalt förekommer i denna naturtyp på Västkusten.

Nämnas bör att det på en bergstopp strax utanför den sydvästra delen av planområdet växte vårkorsört (*Senecio vernalis*). Denna anges i Västergötlands Flora som sällsynt (Bertilsson 2002).

Naturvärdesbedömning: Klass IV (lägre naturvärden).

Frodig hällmarksvegetation av framförallt gul fetknopp och bergssyra, Styrso. Foto: Olle Molander

Artlista för torra partier av hällmarkerna:

Tuschlav (*Umbilicaria pustulata*)
 Renlavar (*Cladonia* sp.)
 Kartlavar (*Rhizocarpon* sp.)
 Kvastmossor (*Dicranum* sp.)
 Stensöta (*Polypodium vulgare*)
 Tall (*Pinus silvestris*)
 En *Juniperus communis*
 Kruståtel (*Deschampsia flexuosa*)
 Bergven (*Agrostis vineale*)
 Luddlosta (*Bromus hordeaceus*)
 Vårbrodd (*Anthoxanthum odoratum*)
 Bergrör (*Calamagrostis epigejos*)
 Vårtbjörk (*Betula pendula*)
 Bergssyra (*Rumex acetosella*)
 Bergglim (*Silene rupestris*)
 Strandglim (*Silene uniflora*)
 Tjärblomster (*Viscaria vulgaris*)
 Hönsarv (*Cerastium fontanum*)
 Västkustarv (*Cerastium diffusum*)
 Vårspärgel (*Spergula morisonii*)

Gul fetknopp (*Sedum acre*)
 Vit fetknopp (*Sedum album*)
 Kärleksört (*Hypotelephium telephium*)
 Oxel (*Sorbus intermedia*)
 Rönn (*Sorbus aucuparia*)
 Sötkörbär (*Prunus avium*)
 Blodrot (*Potentilla erecta*)
 Sötbjörnbär (*Rubus plicatus*)
 Stinknäva (*Geranium robertianum*)
 Styvmorsviol (*Viola tricolor*)
 Ljung (*Calluna vulgaris*)
 Snärjmåra (*Galium aparine*)
 Gulsporre (*Linaria vulgaris*)
 Fältveronika (*Veronica arvensis*)
 Vildkaprifol (*Lonicera periclymenum*)
 Monke (*Jasione montana*)
 Rotfibbla (*Hypochoeris radicata*)
 Flockfibbla (*Hieracium umbellatum*)
 Knoppmaskros (*Taraxacum brachyglossum*)
 Höstfibbla (*Leontodon autumnalis*)

Artlista för fuktpartier i hållmarkerna:Vitmossor (*Sphagnum* sp.)Bindvide (*Salix aurita*)Blååtäl (*Molinia caerulea*)Vass (*Phragmites australis*)Knapptåg (*Juncus conglomeratus*)Löktåg (*Juncus bulbosus*)Ängsull (*Eriophorum angustifolium*)Hundstarr (*Carex nigra*)Krypvide (*Salix repens*)Rundsilesår (*Drosera rotundifolia*)Brakved (*Frangula alnus*)Kråkbär (*Empetrum nigrum*)Klockljung (*Erica tetralix*)**B Dalstråken**

Kvarstående stengärdsgårdar inom området tyder på att det tidigare har varit betesmark. Vissa partier kan möjligen också ha varit uppodlade.

Hela området befinner sig nu i en sen igenväxningsfas och alla partier, där jordtäcket är tillräckligt tjockt, är täckta av en rätt svår genomtränglig vegetation av träd och buskar. Detta gäller i synnerhet de två nämnda dalstråken, men även de mindre svackorna uppe på hållmarkerna. Denna vegetation tycks ha fått utvecklas fritt: de enda spår av röjning vi såg var att en stig genom dalen i öst-västlig riktning röjts försiktigt.

Marken i dalstråken är nästan överallt tämligen fuktig och består av mörk torvhaltig mull. Undantag är den sydligaste delen av dalstråket i väster där marken är torr och består av sand och där det utvecklats ett mindre parti ljunghed (se nedan).

Under inventeringen noterades följande fåglar i de skogklädda dalstråken: svarthätta, ärtsångare, bofink och rödhake.

Inte heller i dalstråken påträffades några arter som kan anses vara speciellt skyddsvärda.

Nämnas bör en förekomst av jungfru Marie nycklar i den västra dalgången (växtplatsen markerad med x på kartan). Jungfru Marie nycklar är den vanligaste orkidén i trakten och är liksom alla andra orkidéer fridlyst, men den kan inte betecknas som hotad.

En annan växt som bör nämnas är idegran. Den förekommer i form av småplantor rikligt i det västra dalstråket, men enstaka exemplar finns också i område D.

Idegran (*Taxus baccata*) är rödlistad i kategori NT (missgynnad). Med stor sannolikhet rör det sig dock här inte om den arten utan om någon odlad idegransart som fågelspritts från trädgårdar i närheten.

Att skilja de olika idegransarterna från varandra är enbart möjligt genom att titta på vinterknopparnas utseende, och sådana utvecklas inte förrän på senhösten.

Att idegransplantorna har kulturursprung styrks av förekomsten av andra förvildade trädgårdsväxter i området som vitgran, häckberberis, häggmispel, päron, spärroxbär och gullregn (se även artlista under D).

Naturvärdesbedömning: Klass IV (lägre naturvärden).

Skogklädda dalstråk mellan hällmarkerna, Styrso. Foto: Olle Molander

Artlista för dalgångarna

Vitmossor	Glasbjörk (<i>Betula pubescens</i>)
Tujamossa (<i>Thuidium tamariscinum</i>)	Vårtbjörk
Stensöta	Ek (<i>Quercus robur</i>)
Träjon (<i>Dryopteris filix-mas</i>)	Rönn
Lundbräken (<i>Dryopteris dilatata</i>)	Häggmispel (<i>Amelanchier sp.</i>)
Tall	Apel (<i>Malus domestica</i>)
Vitgran (<i>Picea glauca</i>)	Vildapel (<i>Malus sylvestris</i>)
Idegran (<i>Taxus sp.</i>)	Spärroxbär (<i>Cotoneaster divaricatus</i>)
Ekorrbär (<i>Maianthemum bifolium</i>)	Blodrot
Blåtåtel	Harsyra <i>Oxalis acetosella</i>)
Kruståtel	Brakved
Ängsgröe (<i>Poa pratensis</i>)	Kråkbär
Lundgröe (<i>Poa nemoralis</i>)	Blåbär (<i>Vaccinium myrtillus</i>)
Tuvull (<i>Eriophorum vaginatum</i>)	Odon (<i>Vaccinium uliginosum</i>)
Hundstarr	Ängskovall (<i>Melampyrum pratense</i>)
Stjärnstarr (<i>Carex echinata</i>)	Olvon (<i>Viburnum opulus</i>)
Pillerstarr (<i>Carex pilulifera</i>)	Vildkaprifol
Jungfru Marie nycklar (<i>Dactylorhiza maculata</i>)	Liten blåklocka (<i>Campanula rotundifolia</i>)
Asp (<i>Populus tremula</i>)	Gullris (<i>Solidago virgaurea</i>)
Bindvide	Hagfibblor (<i>Hieracium</i> sect. <i>Vulgata</i>)
Krypvide	Styvfibblor (<i>Hieracium</i> sect. <i>Tridentata</i>)

C Ljunghedsfragment

I den sydligaste delen av dalstråket i väster utgörs marken av sand och här har det utbildats en liten ljunghed. Denna naturtyp är i sig skyddsvärd, men vi fann inga arter som motiverar att området ska få en högre naturvärdesklassning.

Naturvärdesbedömning: Klass IV (*lägre naturvärden*).

Ljunghedsfragment i den södra delen av det västra dalstråket. Foto: Olle Molander

Artlista för ljungheden

Tall	Oxel
Bergtall (<i>Pinus mugo</i>)	Rönn
En	Brakved
Blåtåtel	Blåbär
Kruståtel	Odon
Pillerstarr	Kråkbär
Ek	Ljung

D Kantzon mot väg

Ett djupare och mer näringsrikt marklager, samt det gynnsamma läget i en sydostsluttning har här gett förutsättningar för en frodig vegetation med inslag av ängs- och lundväxter.

Längst i söder i detta område växer ett bestånd av västkustbjörnbär. Denna art är rödlistad i kategori NT (missgynnad) och bör således bli föremål för kompensationsåtgärder om dess växtplats skulle spolieras vid en exploatering.

Naturvärdesbedömning: Klass IV (*lägre naturvärden*) för delområde D som helhet, men klass III (*naturvärden*) för den sydligaste delen på grund av förekomsten av västkustbjörnbär.

Snår med västkustbjörnbär, Dammkärrsvägen, Styrso.
Foto: Olle Molander

Västkustbjörnbär, Styrso. Foto: Olle Molander

Artlista för kantzonen mot Dammkärrsvägen

Lundbräken
Majbräken (*Athyrium filix-femina*)
Träjon
Idegran (*Taxus sp.*)
Veketåg (*Juncus effusus*)
Ängsfryle (*Luzula multiflora*)
Hundäxing (*Dactylis glomerata*)
Kärrgröe (*Poa palustris*)
Luddtåtel (*Holcus lanatus*)
Lundgröe
Rödsvingel (*Festuca rubra*)
Vass
Harstarr (*Carex ovalis*)
Piggstarr (*Carex spicata*)
Ärtstarr (*Carex viridula*)
Asp
Sälg (*Salix caprea*)
Gråvide (*Salix cinerea*)
Alm (*Ulmus glabra*)
Vårtbjörk
Gårdsskräppa (*Rumex longifolius*)
Hönsarv
Smörblomma (*Ranunculus acris*)
Häckberberis (*Berberis thunbergii*)

Apel
Oxel
Rönn
Slån (*Prunus spinosa*)
Sötkörbär
Trubbhagtorn (*Crataegus monogyna*)
Spärroxbär (*Cotoneaster divaricatus*)
Häggmispel (*Amelanchier sp.*)
Ängsdaggkåpa (*Alchemilla subcrenata*)
Humbleblomster (*Geum rivale*)
Nejlikrot (*Geum urbanum*)
Sötbjörnbär
Västkustbjörnbär (*Rbus norvegicus*)
Nyponros (*Rosa dumalis*)
Gulvial (*Lathyrus pratensis*)
Harsyra
Äkta johannesört (*Hypericum perforatum*)
Kirskål (*Aegopodium pedagraria*)
Strandlysing (*Lysimachia vulgaris*)
Snårvinda (*Calystegia sepium*)
Svartkämpar (*Plantago lanceolata*)
Vildkaprifol
Bergkorsört (*Senecio sylvaticus*)
Ängshaverrot (*Tragopogon pratensis*)

Eventuell förekomst av mindre blåvinge.

Allmänt.

Mindre blåvinge (*Cupido minimus*) är landets minsta blåvingeart. Förutom på Öland och Gotland, där den är mer utbredd, har den endast spridda förekomster i landet. Den är dock starkt lokaltrogen och har ofta höga populationstätheter där den förekommer. Arten är rödlistad i kategorin NT (hänsynskrävande).

Den är beroende av getväppling (*Anthyllis vulneraria*), och på denna växt lägger den sina ägg och larverna äter av och utvecklas också på denna växt. (Nationalnyckeln).

Getväppling förekommer på solvarma torrängar, gärna med kalkrikt jordtäckte, som till exempel skalgrus. Den blommar på försommaren och det är också då den mindre blåvingen har sin flygperiod.

Tidigare noteringar från Styrso.

På Artportalen finns en notering av mindre blåvinge från Styrso: På Styrso NV sågs 5 vuxna exemplar 060610. Koordinaterna anges till 6395140/1258600.

Enligt koordinaterna ligger denna lokal ungefär vid korsningen Kolkärsvägen/Styrso hamnväg, dvs. något nordväst om det aktuella planområdet. Det går naturligtvis inte att veta hur exakt dessa koordinater är angivna, men vi fann en plats i närheten av koordinatangivelsen, som skulle kunna utgöra ett lämpligt habitat för arten (se nedan).

Från Göteborgs södra skärgård finns dessutom på Artportalen registrerat fynd av arten från Vrångö 2008.

Vår undersökning.

Vid vårt besök iakttog vi inga exemplar av mindre blåvinge inom planområdet. Enligt vår undersökning förekommer inte heller getväppling inom planområdet.

Lämpliga växtplatser för denna art saknas uppenbarligen inom området och därmed saknas också lämpliga habitat för mindre blåvinge där.

Vi letade också efter getväppling och mindre blåvinge utanför planområdet längs Dammkärsvägen söderut, utmed stranden mellan Halsvik och Salskärs udde, längs Utterviksvägen och Styrso hamnväg samt i området intill fiskehamnen.

Endast på ett ställe i detta område påträffades getväppling: nämligen norr om Kolkärsvägen i slutningen ner mot fiskehamnen. Koordinater: 6395220/1258540. Här växte ca 7 tuvor getväppling, men inga mindre blåvingar sågs trots att det vid tillfället uppenbarligen var bra flygväder för dagfjärilar, eftersom flygande exemplar av både puktörneblåvinge (*Polyommatus amandus*), klöverblåvinge (*Glaucopsyche alexis*) och mindre guldvinge (*Lycaena phlaeas*) iaktogs.

Getväpplingens blommor undersöktes också för att se om där fanns larver av mindre blåvinge, men inga sådana kunde hittas.

Getväppling, vid fiskehamnen, Styrso.
Foto: Olle Molander

Referenser:

Artportalen. Rapportsystemet för småkryp. www.artportalen.se/bugs/default.asp

Bertilsson, A. m.fl., 2002: Västergötlands flora. Lund.

Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Fjärilar: Dagfjärilar. HesperIIDae – Nymphalidae. 2005. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Henån, juni 2009

Tore Mattsson

Olle Molander